ASOS JOURNAL

The Journal of Academic Social Science

Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, Yıl: 8, Sayı: 105, Haziran 2020, s. 254-262

ISSN: 2148-2489 Doi Number: <http://dx.doi.org/10.29228/ASOS.43218>

Yayın Geliş Tarihi / Article Arrival Date
28.04.2020

Yayınlanma Tarihi / The Publication Date
29.06.2020

Dr. Binali KILIÇ

T.C. Hazine ve Maliye Bakanlığı
kilicbinali@gmail.com

COVID-19 PANDEMİ SALGINININ TÜRK TURİZMİNE ETKİSİ

Öz

Bu çalışmanın amacı, Çin'in Wuhan kentinde ortaya çıkan ve Covid-19 olarak adlandırılan salgının turizm endüstrisindeki etkilerinin çözümü yönünde salgının devam ettiği bu süreç içerisinde tespit edilmesidir. Bu amaç doğrultusunda; Dünya Sağlık Örgütü, Dünya Turizm Örgütü, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Turizm ile ilgili Sivil Toplum Kuruluşları, Turizm Gazeteleri ve Turizm CEO'larının turizm sektörüne yönelik raporları, röportajları ve uyarıları analiz edilerek incelenmiştir. Bu çerçevede araştırmanın sonucu olarak şunları söyleyebiliriz, sosyal mesafe uygulanmasının devam etmesi gerektiği ortaya çıkmıştır. Turizmde çalışanların ve işletmelerin; mesleki eğitim, hijyen ve müşteri sağlığı gibi standartların sertifikalandırılması gereği ortaya çıkmıştır. Salgın nedeniyle turizm sektöründen ayrılan yetişmiş kalifiye ve eğitilmiş işgücünün turizm sektörüne tekrar kazanılması için sosyal ve özlük haklarında iyileştirmeler yapılması gerektiği düşünülmektedir. Sosyal mesafe kuralı nedeniyle maliyetler artacaktır. Maliyetlerin müşteriye yansıtılması gerektiğinden mal ve hizmet alımlarında beklenmedik maliyet artışlarının olacağı öngörülebilir.

Anahtar kelimeler: Covid-19, Turizm, Sertifikasyon, Otel, Salgın

THE EFFECTS OF PANDEMIC "COVID-19" ON TURKISH TOURISM INDUSTRY

Abstract

The aim of this study is to identify the solutions against the effects of the pandemic which is called "Covid-19" started in Wuhan, China, on tourism industry during the period in which the pandemic survives. In accordance with this purpose; the reports, interviews and warnings of the World Health Organization, World Tourism Organization, Ministry of Culture and Tourism, Non-Governmental Organizations related to Tourism, Tourism Newspapers and Tourism CEOs were investigated by analyzing them. Within this scope, as a result of the research, we are able to say that it has been revealed that the implementation of social distance has to continue. Also, it has been revealed that the employees and businesses in tourism industry should be certified in terms of standarts such as vocational training, hygiene and customer health. It is thought that social and personal rights should be improved in order to regain the qualified and trained workforce who left the tourism industry in connections with to the epidemic. Costs will increase due to the rule of "social distance". Since the costs should be reflected to the customer, there would be unexpected increases in the purchases of goods and services in related with the cost.

Keywords: Covid-19, Tourism, Certification, Hotel, Epidemic

GİRİŞ

Küreselleşmenin bir sonucu olarak iç ve dış çevresel koşullar nedeniyle işletmeler birçok tehdit ve fırsatlar ile karşı karşıya kalmaktadırlar (Kılıç ve Uslu, s.214). Turizm endüstrisi ve bileşenleri talepte meydana gelen olumsuz etkileri en hızlı hissedenden dinamik sektörlerden birisidir (Acar, 2020, s.8). Turizm endüstrisi dünyadaki her 11 istihdamdan 1'ine sahiptir (Şit, 2016, s.109). Türkiye'de ise, turizm endüstrisinde 2016 yılında 2 milyon 210 bin kişi istihdam edilmiştir. Turizm endüstrisinin toplam istihdam içerisindeki payı yaklaşık olarak %8'dir. Tahminlere göre 2025 yılında turizm sektöründeki toplam istihdam sayısı 2 milyon 817 bin kişiye ulaşacağı öngörülmektedir (Güngören ve Özcan, 2019, s.771). Türkiye'nin mal ve hizmet ihracatının yaklaşık yüzde 11'i turizm gelirinden oluşuyor (Özatay ve Sak, 2020, s.3).

2019 yılına ait turizm verileri incelendiğinde; Turizm Bakanlığı ve Belediye belgeli konaklama tesislerinde 2019 yılında tesise geliş sayısının bir önceki yıla göre yüzde 12,38 artış göstererek 80,87 milyona, geceleme sayısının ise bir önceki yıla göre yüzde 10,8 artarak 211,29 milyona ulaştığı görülmüştür (www.turob.com).

Turizm yüksek işsizlik seviyesi olan ülkelerde, kalkınma için iş yaratan model olarak görülmektedir. Turizm, kırsal alanda yaşayanların gelirlerinin arttırılması, yaşam koşullarının iyileştirilmesi alanında önemli sürdürülebilir gelir kaynaklarından biri olarak değerlendirilmektedir (Kadanalı & Yazgan, 2012, s. 98).

2015 yılında Suriye sınırındaki gelişmeler nedeniyle büyük bir yara alan Türkiye'deki turizm endüstrisi 2016 yılının sonlarından itibaren büyük umutlar ile gelişmeye başlamıştır. 2019 yılında umutların yeşerdiği ve en iyi seviyeye ulaştığı düşünülen turizm endüstrisi 2020 yılının

ilk aylarına gelince Covid-19 salgını nedeniyle bu umudunu yitirmiştir. Çin’de ortaya çıkan ve çok kısa bir zaman içerisinde İran, İtalya, Almanya ve diğer tüm ülkelere yayılan Covid-19 salgını en çok hizmet endüstrisi içerisinde önemli yeri olan turizm endüstrisini etkilemiştir.

COVID 19 SALGINININ TÜRKİYEDEKİ HAYAT EVRESİ VE ÖNLEMLER

Dünya Sağlık Örgütü’nün bilgilendirmesine göre Covid-19 ilk olarak, 2019 yılının Aralık ayında Çin’de görülmüştür (Günay, Bayraktaroğlu, & Özkul, 2020, s. 80) .

Covid-19, ilk olarak Çin’in Vuhan Eyaleti’nde Aralık ayının sonlarında solunum yolu belirtileri ile gelişen ve yapılan tanımlar sonucunda 13 Ocak 2020’de tanımlanan bir virüstür. Türkiye’de ilk vaka 10 Mart 2020 tarihinde tespit edilmiştir. 21 Nisan 2020 tarihi itibarı ile vaka sayısı 95.591 adede ulaşmıştır (<https://covid19bilgi.saglik.gov.tr>).

Covid-19 salgını ile ilgili Türkiye’de alınan önlemler aşağıdaki tablolarda gösterilmiştir.

Tablo 1: Cumhurbaşkanlığı Genelgesi İle Alınan Önlemler

Tarih	Mevzuat	Konu
13 Mart 2020	Cumhurbaşkanlığı Genelgesi 2020/2	Kamu görevlilerinin yurtdışına çıkışı izne tabii tutulmuştur.
20 Mart 2020	Cumhurbaşkanlığı Genelgesi 2020/3	Ulusal ve uluslararası düzeydeki açık ve kapalı alanlarda düzenlenecek her türlü bilimsel, kültürel, sanatsal ve benzeri toplantılar ve aktiviteler ertelenmiştir
22 Mart 2020	Cumhurbaşkanlığı Genelgesi 2020/4	Kamu kurumlarında hizmetlerin aksamayacak şekilde, uzaktan çalışma, dönüşümlü çalışma gibi esnek çalışma sistemi uygulamasına geçilmiştir. Riski gruplar içerisinde yer alan çalışanlar idari izinli sayılmıştır.
02 Nisan 2020	Cumhurbaşkanlığı Genelgesi 2020/5	Covid-19 salgını nedeniyle Kamu İhale Kurumu Kanunu kapsamında yapılan sözleşmeler mücbir sebep veya mal ve hizmet alımlarında teslimat ile ilgili süre uzatılmasına karar verilmiştir.

Kaynak: <https://www.mevzuat.gov.tr/CumhurbaskanligiGenelgeleri.aspx> Erişim tarihi: 29 Nisan 2020

Tablo 1’de görüleceği üzere Cumhurbaşkanlığı Genelgesi ile öncelikle kamu görevlilerinin yurtdışına çıkışı izne tabi tutulmuştur.

Tablo 2: İçişleri Bakanlığı Genelgesi İle Alınan Önlemler

Tarih	Bakanlık	Konu
13.03.2020	İçişleri Bakanlığı Genelgesi	Tüm hudut kapılarında, Almanya, İspanya, Fransa, Avusturya, Norveç, Danimarka, İsveç, Belçika ve Hollanda ülkelerinden; ülkemize yolcu girişleri durduruldu. Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarının bu ülkelere seyahatleri geçici olarak durduruldu, Yurtdışından Türkiye’ye giriş yapanlara 14 günlük gözetim ve gerekli hallerde karantina işlemleri başlatıldı.

14 Mart 2020	İçişleri Bakanlığı Genelgesi	Türkiye ve Gürcistan sınırı karşılıklı kapatıldı.
15 Mart 2020	İçişleri Bakanlığı Genelgesi	Umuma Açık İstirahat ve Eğlence Yerlerinin faaliyetleri 16 Mart saat 10:00 itibarıyla geçici süreliğine durduruldu.
16 Mart 2020	İçişleri Bakanlığı Genelgesi	Genelge ile 81 ilde, tiyatro, sinema, gösteri merkezi, konser salonu, nişan/düğün salonu, çalgılı/müzikli lokanta/kafe, gazino, birahane, taverna, kahvehane, kiraathane, kafeterya, kır bahçesi, nargile salonu, nargile kafe, internet salonu, internet kafe, her türlü oyun salonları, her türlü kapalı çocuk oyun alanları (AVM ve lokanta içindekiler dâhil), çay bahçesi, dernek lokalleri, lunapark, yüzme havuzu, hamam, sauna, kaplıca, masaj salonu, SPA ve spor merkezlerinin faaliyetleri geçici bir süreliğine durduruldu. Sivil Toplum Kuruluşlarının (Dernek, vakıf) genel kurulları ve Sivil Toplum Kuruluşlarının eğitimler dâhil fiziki her türlü toplantı ve faaliyetleri durduruldu.
03 Nisan 2020	İçişleri Bakanlığı Genelgesi	Büyükşehir statüsündeki 30 il ile Zonguldak ili için; sınırlarından kara, hava ve deniz yolu ile (toplu ulaşım aracı, özel araç ve yaya vb.) yapılacak tüm giriş/çıkışlar 03 Nisan 2020 Cuma günü saat 24.00 itibarı ile durduruldu.
10 Nisan 2020	İçişleri Bakanlığı İller İdaresi Genel Müdürlüğü	10-12 Nisan 2020 30 adet büyükşehirde ve Zonguldak ilinde 2 günlük sokağa çıkma yasağı verildi.
21 Nisan 2020	İçişleri Bakanlığı Genelgesi	22-26 Nisan 2020, 30 adet büyükşehirde ve Zonguldak ilinde 4 günlük sokağa çıkma yasağı verildi.

Kaynak: <https://www.icisleri.gov.tr/basin-aciklamalari-yeni> Erişim tarihi:26 Nisan 2020

Tablo 2’de ise İçişleri Bakanlığı tarafından alınan önlemler yer almaktadır. Bu önlemler arasında Büyükşehirlerde alınan sokağa çıkma yasağı en önemlilerdendir.

Tablo 3: Milli Eğitim Bakanlığı Tarafından Alınan Önlemler

Tarih	Bakanlık	Konu
16 Mart 2020	Milli Eğitim Bakanlığı Özel Öğretim Kurumları Genel Müdürlüğü	Üniversiteler ve tüm okullarda 16 Mart 2020 tarihi itibarı ile ara verilmiştir. Üniversiteler ve diğer okullar uzaktan eğitime başlamıştır.

Kaynak: <https://ookgm.meb.gov.tr/www/ozel-ogretim-kurumlarinin-tatil-edilmesine-iliskin-aciklama/icerik/1507>

Tablo 3’te ise, Milli Eğitim Bakanlığı tarafından alınan önlemler yer almaktadır. Üniversite ve İlk Öğretim ile Orta Öğretim ve diğer okullar uzaktan eğitime geçmiştir.

Tablo 4: Türkiye'nin Uçuş Yasağı ve Seyahat Kısıtlaması Getirdiği Ülkeler

Tarih	Ülkeler
3 Şubat 2020	Çin
23 Şubat 2020	İran
29 Şubat 2020	Güney Kore, Irak ve İtalya
13 Mart 2020	Almanya, Fransa, İspanya, Norveç, Danimarka, Belçika, Avusturya, İsveç, Hollanda
16 Mart 2020	İngiltere, İsviçre, Suudi Arabistan, Mısır, İrlanda, Birleşik Arap Emirlikleri
21 Mart 2020	Sri Lanka, Kuveyt, Bangladeş, Moğolistan, KKTC, Ukrayna, Kosova, Fas, Lübnan, Ürdün, Kazakistan, Özbekistan, Umman, Slovenya, Moldova, Cibuti, Ekvator, Kanada, Hindistan, Macaristan, Guatemala, Polonya, Kenya, Sudan, Çad, Filipinler, Letonya, Tayvan, Peru, Sri Lanka, Ekvator, Nijer, Tunus, Cezayir, Fildişi Sahili, Finlandiya, Angola, Çekya, Dominik, Kamerun, Karadağ, Kolombiya, Kuzey Makedonya, Moritanya, Nepal, Portekiz, Panama

Kaynak: <https://www.turizmgunlugu.com/2020/03/20/turkiyenin-ucus-yasagi-getirdigi-ulkelerin-tam-listesi/> Erişim tarihi: 20 Nisan 2020

Tablo 4'de ise Türkiye'nin uçuş yasağı ve seyahat kısıtlaması getirdiği ülkeler yer almaktadır. Bu durum Türkiye'deki turizmi durma noktasına getirmiştir. Bu süreçten sonra Türkiye'de otellerin %90 ı kapanmış ve çalışanlar ücretsiz izne çıkarmıştır.

COVID 19 SALGININ TÜRK TURİZMİNE ETKİSİ VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

Dünya Turizm Forumu Enstitüsü Başkanı Bulut Bağcı' ya göre; Covid-19 salgını nedeniyle seyahat sektörü %70 durmuş durumdadır. Dünyada Covid-19 salgını nedeniyle 3 aylık kayıp yaklaşık olarak 600 milyar dolardır. 50 milyon kişi ise işini kaybetmiş durumdadır (www.ntv.com.tr).

Türkiye'de Covid-19 salgını nedeniyle, sınırlar kapatılmış, yurtiçi ve yurt dışı uçuşlar iptal edilmiş, şehirlerarası seyahat sınırlandırılmış ve yaklaşık 65 milyonluk bir nüfusa sahip 30 büyükşehir belediyesinde ve Zonguldak ilinde sokağa çıkma yasağı uygulanmıştır.

DİSK Devrimci Turizm İşçileri Sendikası Marmara Bölge Şubesi yaptığı açıklamada, turizm endüstrisinde yüksek oranda işten çıkarılmalar olmuştur. 100 bine yakın otel, lokanta, seyahat acentesi, kafe gibi turizm ve hizmet sektörü içerisinde yer alan işyerleri kapanmıştır (www.cumhuriyet.com.tr).

I-MICE Endüstrisi Derneği Yönetim Kurulu Başkanı Hüseyin Kurt'un değerlendirmesine göre, tüm etkinliklere yönelik iptallerden dolayı konaklama sektörü, seyahat acentesi ve buna bağlı tüm tedarikçilerin işleri durma noktasına gelmiştir (www.turizmgunlugu.com).

Eski Kültür Turizm Bakanı Bahattin Yücel tarafından yapılan açıklamaya göre, deniz yolculuklarında da düşüş beklenmektedir. Buna bağlı olarak Türkiye'nin önemli projelerinden birisi olan Galataport projesinin uzun süre risk altında olacağını öngörüldüğünü belirtmiştir. Kriz sonrası dönemde butik otellere yönelme olması ve büyük otellerdeki açık büfe uygulamalarından süreç içerisinde vazgeçilebileceği öngörülmektedir. Ayrıca Bakana göre sertifika uygulamasının basit bir halkla ilişkiler taktiği olmaktan öteye geçemeyeceği düşünülmektedir (www.turizmgazetesi.com).

Bu nedenle, Türkiye'nin uluslararası pazardan hakkettiği payı alması için oluşturulan Türkiye Turizm Tanıtım ve Geliştirme Ajansı, Covid-19 salgının etkisini azaltmak için; Türkiye'nin her zaman onların yanında olduğu mesajını "togethertoday", Sağlıklı Türk yemekleri ile ilgili "Turkish Food" ve sağlık alanında tercih edilen ülkesi olarak "Turkish Therapy" gibi başlıkları içeren çalışmaları hayata geçirdi. Togethertoday filmi en kısa sürede 11 milyon erişim ve yüzde 18 etkileşime ulaşmıştır (www.hurriyet.com.tr).

Kültür ve Turizm Bakanı Mehmet Nuri Ersoy, NTV kanalına canlı yayında Covid-19 salgınının getirmiş olduğu olumsuzlukları giderme yönünde aşağıdaki önlemleri alacağını açıklamıştır. Otellerde ve diğer tesislerde coronasız alanlarını sertifikalandıracak bir çatı sistem üzerinde çalıştıklarını belirtmiştir. Sertifikasyon sisteminin birinci önceliğinin algı yaratmak olduğu belirtilmiştir. Konu ile ilgili turizm paydaşları destek vermekle birlikte karşı çıkanlar olmuştur. Karşı çıkanların gerekçesi ise; zaten coronasız bir alan yaratmak Bakanlığın ve devletin görev ve sorumluluğu alanındadır. Bu çerçevede coronalı veya coronasız bir ayırım yapmanın olumsuz etiklerinin daha fazla olacağı yönünde olmuştur. Bu çerçevede, Turizm'de rekabet üstünlüğü için sağlık tesislerinin alt yapısı ve kapasitesi güçlendirilecek (www.turizmgunlugu.com).

Sağlık Bakanlığı Bilim Kurulu Üyesi Prof. Dr. Ateş Kara, turizmi durma noktasına getiren Covid-19 salgını ile ilgili kısıtlamaların haziran ayında gevşetileceğini belirtmiştir. Tatil süresi içerisinde restoranlarda ve diğer tesislerde sosyal mesafeye gerekli özenin gösterilmesi gerektiğini vurgulamıştır (www.turizmgazetesi.com).

Kültür ve Turizm Bakanlığı Tanıtma Eski Genel Müdürü Önal'a göre, Türkiye 'deki otelciler her şey dâhil sisteminden uzaklaşmak zorunda kalacağını belirtmektedir. Bunun nedeni ise, uzun süre evde kalmanın getirmiş olduğu psikolojik nedenlerden dolayı, konukların eskisi gibi otellere kapanmayacağı ve her şey dâhil sistemi tercih etmeyeceği ifade edilmektedir (www.turizmgazetesi.com).

Yönetim Danışmanları Derneği Yönetim Kurulu ise Covid-19 ile mücadelede önerilerini şu şekilde sıralamaktadır: Bu sıkıntılı günlerin aşılabacağına dair güçlü bir inanç, marka değerinin korunması için ve işletmelerin itibarının korunması için iş görenlerin işten çıkarılması, ücretsiz izin ve diğer uygulamalara gidilmemelidir (www.ydd.org.tr).

Fransa Merkezli Avrupa'nın en önde gelen otel zinciri Accor Otel Grubu Accor Yönetim Kurulu Başkanı ve CEO'su Sébastien Bazin, Covid-19 salgınıyla mücadele kapsamında "All Heartist" isimli bir fon oluşturulmuştur. Fon'un amacı salgın ile mücadele kapsamında çalışanlarına, ortaklarına ve dayanışma girişiminde bulunan sivil toplum kuruluşlarına destek vermeyi planlamaktadır (www.turizminsesi.com).

Turizm Otel Yöneticileri Derneği Başkanı Ali Can Aksu ise; Covid-19 salgını nedeniyle üye otel yöneticilerinden 2020 yılı dernek aidatı alınmayacağını açıklamıştır. Ayrıca,

sektörün yetiştirilmiş turizm çalışanını kaybetmemek için gerekli önlemleri alması gerektiğine vurgu yapmıştır. Aksu'ya göre, otel çalışanlarının ücretsiz izne çıkarılması veya işine son verilmesini “insan erozyonu” ifadesi ile açıklamıştır (www.turizmgunlugu.com).

Sağlık Bakanlığının önerisi ile otellerde alınacak önlemler şu şekilde özetlenebilir;

- Otellerde müşterilerin son 14 gün içerisindeki seyahat planı ve içeriği kayıt altına alınmalıdır.
- Odalar günlük olarak havalandırılmalıdır.
- Oda temizliğinde görevli kişilerin eldiven kullanması gerekmektedir. Her oda temizliğinde eldiven değiştirilmelidir.
- Odalardaki, cam, kapı, telefon gibi malzemelerin temizliği 1:100 oranında sulandırılmış çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) veya klor tablet (ürün tarifine göre) kullanılmalıdır.
- Müşterinin kullandığı kumaş, havlu ve tekstil ürünleri ise 60-90 C’de deterjan ile çamaşır makinesinde yıkanmalıdır (<https://covid19bilgi.saglik.gov.tr>).

Sağlık Bakanlığının önerisi ile restoranlarda alınacak önlemler şu şekilde özetlenebilir;

- Masalar arasındaki mesafe (her iki masanın sandalyeleri çekilmiş halde) 1 metreden az olmamalıdır.
- Her temizlik sonrası en az bir saat havalandırılmalıdır.
- Genel temizliğin su ve deterjanla yapılması yeterlidir.
- Serviste kullanılan malzemeler yıkandıktan sonra kullanılabilecek kadar kapalı alanda muhafaza edilmelidir.
- Çalışan işyeri, kişisel ve gıda hijyeni ile ilgili standartlara uymalıdır (<https://covid19bilgi.saglik.gov.tr>).

SONUÇ

İşletmeleri rakiplerden ayıran, rekabetçi üstünlük sağlayan ve müşteriye sunduğu ürün ve hizmetleri özel değer olarak yansıtan beceriler bütününe temel yetenekler denilmektedir. Temel yeteneklerin özelliği; değerli olması, nadir olması, taklit edilmesinin ve kopyalanmasının maliyetli olması ve süreklilik arz etmesidir (Kılıç ve Uslu, 2019, s.216). Turizm ve otel işletmeleri açısından salgın ile mücadelede başarımlı ölçütü ve güvenilir ülke olma ancak kalifiye insan kaynakları ve temel yeteneklerin geliştirilmesi ile mümkün olacağı söylenebilir.

Covid-19 salgını sonrası Türkiye’nin turizm pastasından istenilen ve hak ettiği payı alınabilmesi için güvenilir ülke imajını ön plana çıkarması gerektiği ortaya çıkmıştır.

Covid-19 salgını sonrası turizm endüstrisinde büyük bir değişim ve dönüşüm süreci başlayacağı düşünülmektedir. Bu değişim ve dönüşüm sürecinin bazıları yasalarla destekleneceğini söyleyebiliriz. Covid-19 salgını için aşı bulununcaya kadar tatil ve seyahat Covid-19 salgını öncesine göre daha maliyetli olacağı yönünde sektör temsilcileri görüş bildirmektedirler. Otellerde çalışanlar üzerindeki sorumluluk artmış olacak. Bu nedenle oteller ve diğer yiyecek içecek işletmeleri için mesleki eğitimin yanı sıra hijyen ve diğer standartlar için sertifikasyon

süreci hızlanacağı öngörülmektedir. Turizm endüstrisinde çalışanların eğitilmiş ve deneyimli olması daha önemli olacaktır. Dijital sistemler her alanda kendisine yer bulacaktır. Covid-19 salgınına karşı aşı bulununcaya kadar butik veya küçük oteller veya konaklama işletmeleri daha fazla tercih edileceği düşünülmektedir.

KAYNAKLAR

- Acar, Y. (2020). Yeni Koronavirüs (COVID-19) Salgını ve Turizm Faaliyetlerine Etkisi. Güncel Turizm Araştırmaları Dergisi, 4 (1) , 7-21 . DOI: 10.32572/guntad.703410
- Atay, L. (2020). KOVID-19 Salgını ve Turizme Etkileri. Seyahat ve Otel İşletmeciliği Dergisi, 17 (1) , 168-172 . DOI: 10.24010/soid.723581
- Günay, F., Bayraktaroğlu, E. ve Özkul, K . (2020). Assessing the Short-term Impacts of COVID-19 Pandemic on Foreign Visitor's Demand for Turkey: A Scenario Analysis. Journal of Ekonomi, 2 (2) , 80-85 . Retrieved from <http://dergipark.org.tr/tr/pub/ekonomi/issue/53627/726036>
- Güngören, F. ve Özcan, C. C. (2019). Turizm ve İstihdam İlişkisinin Ampirik Bir Analizi: Türkiye Örneği. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi Y.2019, C.24, S.4, s.767-781.
- Kadanalı, E., ve Yazgan, Ş. (2012). Kırsal Turizmin Ekonomik- Sosyal ve Çevresel Etkileri. KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 14(23), 97–100.
- Kılıç, B. ve Uslu, T. (2019). Stratejik Yönetim Açısından İstanbul'daki Yerli ve Yabancı Marka Zincir Otellerin Rekabeti Sürdürmede Öncelik Verdikleri Temel Yetenekler. Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, Yıl: 7, Sayı: 97, Ekim 2019, s. 212-230 ISSN: 2148-2489 Doi Number: <http://dx.doi.org/10.29228/ASOS.36765>
- Özatay, F. ve Sak, G. (2020) Covid-19 Salgını Bir Değil, Bir Kaç Çeyrek Sürerse Ne Olur? Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı <https://www.tepav.org.tr/tr/yayin/s/1489> Erişim tarihi: 25.04.2020
- Şit, M. (2016). Türkiye'de Turizm Sektörünün İstihdama Katkısı. Akademik Yaklaşımlar Dergisi, 7 (1) , 101-117 . Retrieved from <http://dergipark.org.tr/tr/pub/ayd/issue/27225/286558>

İNTERNET KAYNAKLARI

- Accor Yönetim Kurulu Başkanı ve CEO'su Sébastien Bazin, <https://www.turizminsesi.com/haber/accor-otel-grubundan-koronavirusle-mucadele-surecine-fon-cozumu-26292.htm> Erişim tarihi :13 Nisan 2020
- Bahattin Yücel Turizm Eski Bakanı, <https://www.turizmgazetesi.com/article.aspx?id=90229> Erişim tarihi: 22 Nisan 2020
- Bulut Bağcı Dünya Turizm Forumu Enstitüsü Başkanı, <https://www.ntv.com.tr/ekonomi/turizme-1-trilyon-dolarlik-corona-virus-darbesi,NDaZE4WVfE--qMzTsv3YeA> Erişim tarihi: 28 Nisan 2020
- DİSK Devrimci Turizm İşçileri Sendikası Marmara Bölge Şubesi, <http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/dev-turizm-is-turizm-iscisinin-magduriyeti-daha-da-derinlesecek-1731374> Erişim tarihi: 28 Nisan 2020

- T.C. Sağlık Bakanlığı, <https://covid19bilgi.saglik.gov.tr/tr/covid-19-yeni-koronavirus-hastaligi-nedir> Erişim tarihi: 26 Nisan 2020
- T.C. İçişleri Bakanlığı, <https://www.icisleri.gov.tr/basin-aciklamalari-yeni> Erişim tarihi:26 Nisan 2020
- T.C. Milli Eğitim Bakanlığı, <https://ookgm.meb.gov.tr/www/ozel-ogretim-kurumlarinin-tatil-edilmesine-iliskin-aciklama/icerik/1507>
- <https://www.turizmgunlugu.com/2020/03/20/turkiyenin-ucus-yasagi-getirdigi-ulkelerin-tam-listesi/> Erişim tarihi: 20 Nisan 2020
- I-MICE Endüstrisi Derneği Yönetim Kurulu Başkanı Hüseyin Kurt'un (<https://www.turizmgunlugu.com/2020/03/14/huseyin-kurt-i-mice-coronavirus-krizi/> 24 Nisan 2020)
- Türkiye Turizm Tanıtım ve Geliştirme Ajansı, (<https://www.hurriyet.com.tr/ekonomi/turizm-tanitiminda-korona-stratejileri-41502930>Erişim tarihi:28 Nisan 2020).
- İrfan Önal, Kültür ve Turizm Bakanlığı Tanıtma Eski Genel Müdürü, <https://turizm gazetesi.com/article.aspx?id=90090> ErişimTarihi: 26 Nisan 2020).
- T.C.Sağlık Bakanlığı, https://covid19bilgi.saglik.gov.tr/depo/diger_kamu_kuruluslar/COVID19-KonaklamaTesislerindeAlinmasiGerekenOnlemler.pdf Erişim tarihi:26 Nisan 2020
- T.C.Sağlık Bakanlığı, https://covid19bilgi.saglik.gov.tr/depo/diger_kamu_kuruluslar/COVID19-RestoranlardaAlinmasiGerekenOnlemler.pdf Erişim tarihi: 26 Nisan 2020
- Türkiye Otelciler Birliği <http://www.turob.com/Files/dosyalar/pdf/2019Konaklama%C4%B0statistikleri%C3%96zet.pdf>
- Prof. Dr. Ateş Kara Sağlık Bakanlığı Bilim Kurulu Üyesi, <https://www.turizm gazetesi.com/news.aspx?id=90250> 22 Nisan 2020
- Mehmet Nuri Ersoy Kültür ve Turizm Bakanı, <https://www.turizmgunlugu.com/2020/04/18/mehmet-nuri-ersoy-turizm-coronavirus-sertifikasyon-sureci/> Erişim tarihi: 28 Nisan 2020
- Yönetim Danışmanları Derneği, https://www.ydd.org.tr/2020/04/22/ydd-korona1/?mc_cid=9230559b0e&mc_eid=1b4d87a69d Erişim tarihi 27 Nisan 2020